

KLAGANDE

Gemensamma nämnden för social myndighetsutövning i Mora, Orsa och Älvdalens kommuner

MOTPART

██████████ ██████████

Ombud: Marie Larsson och Emil Classon
Assre Assistans och Assistansbolaget i Sverige AB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Faluns dom den 16 juli 2018 i mål nr 4811–17,
se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och fastställer Gemensamma nämnden för social myndighetsutövning i Mora, Orsa och Älvdalens kommuners beslut den 11 oktober 2017 att inte bevilja ██████████ personlig assistans.

YRKANDEN

Gemensamma nämnden för social myndighetsutövning i Mora, Orsa och Älvdalens kommuner yrkar att nämndens beslut från den 11 oktober 2017 att inte bevilja [REDACTED] personlig assistans fastställs.

[REDACTED] anser att överklagandet ska avslås.

VAD PARTERNA ANFÖR I KAMMARRÄTTEN

Nämnden anför i huvudsak följande till stöd för sin talan. Den medicinska utredningen ger inte stöd för att [REDACTED] har ett frekvent utåtagerande aggressivt beteende som är så våldsamt att det medför risk för allvarliga konsekvenser. Det framgår att han behöver klara instruktioner samt en person som ger honom anvisningar och uppmuntrar honom till dagliga sysslor och fritidsaktiviteter. Han behöver muntlig påminnelse för att påbörja och avsluta en aktivitet, instruktioner vid dusch samt tillsyn och verbala instruktioner dygnet runt. För att aktiv tillsyn ska godtas som grundläggande behov krävs dock att personen har ett utåtagerande beteende, att det finns risk för att personen allvarligt skadar sig själv eller någon annan och att beteendet förekommer med viss frekvens samt att det är oförutsägbart.

[REDACTED] kan huvudsakligen praktiskt sköta sina grundläggande behov. Hans behov av tillsyn är av karaktären aktivering- och motiveringsinsatser, vilket inte är ett grundläggande behov. Det föreligger därför inte någon rätt till personlig assistans.

[REDACTED] uppger i huvudsak följande till stöd för sin inställning. Av den medicinska utredningen i målet framgår att han behöver ständiga instruktioner, anvisningar, uppmuntran, stöd och hjälp i alla sina aktiviteter. Han förstår inte varför han gör saker och ting utan utför det som andra säger

åt honom att göra. Vidare framgår att han inte kan sköta sin hygien eller annan ADL (allmän daglig livsföring) på egen hand. Arbetsterapeuten har bedömt att han är i behov av tillsyn dygnet runt. Vidare har hon bedömt att han inte är i behov av enklare påminnelser utan det är fråga om mycket detaljerade instruktioner för att kunna utföra olika moment.

Han blir våldsam om han inte blir förstådd eller inte förstår och då måste en person som känner honom fysiskt hindra honom från att skada sig själv eller andra. Han är i behov av kvalificerade motivationsinsatser. Vid en sammantagen bedömning framgår att han är i behov av och har rätt till insatsen personlig assistans.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om [REDACTED] har rätt till personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Det är i målet ostridigt att han tillhör personkretsen 1 § 1 punkten LSS.

Det har inte framkommit annat än att [REDACTED] i betydande omfattning rent praktiskt kan sköta sina grundläggande behov när det gäller hygien, på- och av klädning och måltider. Han behöver dock aktiverings- och motiveringsinsatser för att han faktiskt ska utföra de olika åtgärderna. Aktiverings- och motiveringsinsatser av olika slag räknas normalt sett inte till de grundläggande behoven. Undantagsvis kan en annan bedömning göras om det är fråga om att den enskilde behöver sådan aktiv tillsyn som närmast har karaktär av övervakning (se rättsfallen HFD 2015 ref. 46 och RÅ 2003 ref. 33).

Av utredningen framgår att [REDACTED] har ett visst tillsynsbehov. Enligt kammarrättens mening är dock det i utredningen beskrivna hjälpbehovet inte av den karaktär eller omfattning som krävs för att behovet av hjälp ska anses utgöra ett grundläggande behov. Utredningen visar inte heller annat

än att det är tillräckligt med en person som har kunskap om funktionshindren och en mer allmän information om [REDACTED] för att han ska få den tillsyn han behöver. Det är därför inte fråga om en sådan aktiv tillsyn som utgör ett grundläggande behov. Inte heller vad gäller kommunikation har framkommit att det kräver en person med mer än allmänna kunskaper om [REDACTED] och hans funktionshinder för att tillgodose hans hjälpbehov.

Vid en sammantagen bedömning av vad som framkommit i målet finner kammarrätten att det inte visats att [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven är av sådan karaktär eller omfattning att han är berättigad till personlig assistans. Nämndens överklagande ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Charlotte Waas
kammarrättsråd
ordförande

Anders Odmark
kammarrättsråd
referent

Anders Eriksson
tf. kammarrättsassessor

Anna Renvall
kammarrättsfiskal
föredragande

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I FALUN**

Föredragande Jenny Wood

DOM
2018-07-16
Meddelad i Falun

Mål nr
4811-17

KLAGANDE

██████████ ██████████
██████████
██████████

Ombud: Marie Larsson
c/o Assre Assistans och Assistansbolaget i Sverige AB
Box 1303
701 13 Örebro

MOTPART

Gemensamma nämnden för social myndighetsutövning i Mora, Orsa och
Älvdalens kommuner
792 80 Mora

ÖVERKLAGAT BESLUT

Gemensamma nämnden för social myndighetsutövning i Mora, Orsa och
Älvdalens kommuners (Gemensamma nämnden) beslut den 11 oktober
2017

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten upphäver Gemensamma nämndens beslut och förklarar
att ██████████ fr.o.m. den 1 september 2017, är berättigad till personlig
assistans för all vaken tid.

Det ankommer på Gemensamma nämnden att vidta de åtgärder som
föranleds av förvaltningsrättens avgörande samt att pröva om förutsättningar
föreligger för retroaktiv ersättning.

Dok.Id 223365

Postadress Box 45 S-791 21 Falun	Besöksadress Kullen 4	Telefon 023-383 00 00 E-post: forvaltningsrattenifalun@dom.se www.forvaltningsrattenifalun.domstol.se	Telefax 023-383 00 80	Expeditionstid måndag–fredag 08:00–12:00 13:00–16:00
---	---------------------------------	--	---------------------------------	--

BAKGRUND

Gemensamma nämnden beslutade den 11 oktober 2017 att avslå [REDACTED] [REDACTED] ansökan om personlig assistans enligt 9 § 2 LSS. Som skäl för beslutet angavs i huvudsak följande. [REDACTED] tillhör personkretsen i 1 § 1 LSS. Gemensamma nämndens tidsräkning för de grundläggande behoven uppgår till 2 timmar och 16 minuter per vecka plus 30 minuter per månad. [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven bedöms inte vara av den karaktär och omfattning att personlig assistans kan beviljas.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar personlig assistans enligt LSS för all vaken tid fr.o.m. den 1 september 2017. Till stöd för talan anför han bl.a. följande. Försäkringskassan har kommit fram till att hans hjälpbehov för de grundläggande behoven uppgår till 12 timmar och 46 minuter per vecka. Gemensamma nämnden har efter samma hembesök och underlag kommit fram till 2 timmar och 16 minuter per vecka, d.v.s. avsevärt mindre tid.

Gemensamma nämnden anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Rättslig reglering

Av 7 § första stycket LSS följer att personer som tillhör lagens personkrets har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-9 om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Biträde av personlig assistent (9 § 2) är en sådan insats.

Med personlig assistans avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har rätt till personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till personlig assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Detta framgår av 9 a § LSS.

Utredningen i målet

██████████ har tidigare varit beviljad assistansersättning med i genomsnitt 77 timmar per vecka, enbart för de grundläggande behoven. Försäkringskassan beslutade den 28 juni 2017 att ██████████ inte har rätt till fortsatt assistansersättning med motiveringen att hans hjälpbehov för de grundläggande behoven understeg 20 timmar i veckan. Hjälpbehovet för de grundläggande behoven beräknades i grundbeslutet uppgå till 12 timmar och 46 minuter per vecka. Försäkringskassan omprövade beslutet den 23 augusti 2017, men ändrade det inte. Förvaltningsrätten har i dom denna dag i mål nr 4142-17 beträffande assistansersättning – på samma underlag som nu föreliggande – beräknat ██████████ behov av hjälp med de grundläggande behoven till överstigande 20 timmar per vecka.

I förevarande mål har ██████████ den 9 september 2017 ansökt om personlig assistans eller ekonomisk ersättning för personlig assistans enligt 9 § 2 LSS med 74 timmar och 55 minuter per vecka för sina grundläggande behov samt för övriga behov. I förtydligande av ansökan (synpunkter på kommunikering) – inkommen till Gemensamma nämnden den 3 oktober 2017 – framkommer att han ansöker om personlig assistans för all vaken tid, till följd av tillsynsbehovet.

Av den medicinska dokumentationen och av hembesök framgår följande.

Distriktsläkaren [REDACTED], vårdcentralen i Orsa, skriver bl.a. följande i läkarutlåtande daterat den 3 december 2012. Diagnoserna är Autism, Psykisk utvecklingsstörning och Epilepsi. [REDACTED] kan varken läsa, räkna eller över huvud taget uttrycka sig. Om han har bättre dagar kan han ibland svara på enkla frågor med ”ja” eller ”nej” eller med ett leende men han har inte någon egen kommunikation. Han har emellertid bra grov- och finmotorik och klarar många olika aktiviteter motoriskt, men kan inte sköta egen hygien och annan ADL på egen hand. Han behöver ständiga instruktioner, anvisningar, uppmuntran, stöd och hjälp i alla sina aktiviteter. Han verkar dock inte förstå varför han gör saker och ting.

Arbeterapeuten [REDACTED] skriver den 4 maj 2017 bl.a. följande i bedömning av [REDACTED] ADL-förmågor angående ansökan om personlig assistans. [REDACTED] har diagnosen Autism. Han har en normal motorik men kan varken påbörja eller avsluta en aktivitet utan muntlig påminnelse. Han förstår inte aktiviteter utan utför mekaniskt vad han blir tillsagd. Om han exempelvis får i uppdrag att duscha av sig spolar han sig tills han får en ny instruktion. Om han inte fick tillsyn och verbal instruktion dygnet runt skulle han vara lortig och skulle ha svultit. Han har även en cyklisk problematik med tysta och stillsamma perioder växlande med oroliga perioder då han inte sover på nätterna och plockar på sig framförallt klockor och nycklar. Däremellan har han en balanserad fas när han svarar på frågor och är mer aktiv. Personlig hygien: [REDACTED] går upp ur sängen när hans far säger till. Han behöver sägas till att det är dags att gå på toaletten. Om detta inte sker gör han i byxorna. När han är färdig går han upp från toaletten även om han inte torkat sig. Han duschar efter påminnelse som måste vara i enkla meningar för att han ska förstå. I duschen behöver han detaljerade instruktioner angående varje detalj och när han ska avsluta aktiviteten. Han borstar tänderna själv men får detaljerade påminnelser, men får även hjälp

av sin far efteråt. Han och fadern rakar sig parallellt. Eftersom [REDACTED] inte har begrepp om resultatet för han rakapparaten runt och han får hjälp att avsluta aktiviteten. På- och avklädning: Han klär på sig vid tillsägelse men stannar upp om plaggen inte ligger ordnade bredvid honom. Måltider: Han blir påmind om att ta sig mat och börja äta. Han behöver verbal instruktion och översyn. Han äter väldigt fort och avslutar innan maten är slut.

Vid hembesök den 9 mars 2017 hos [REDACTED] och föräldrarna framgår bl.a. följande. Personlig hygien: I samband med dusch behöver [REDACTED] tydliga instruktioner och handräckning av tvål/schampo. Han och fadern duschar därför oftast samtidigt. Han får även hjälp med att föna håret efter dusch, med kamning några gånger per dag och klipps en gång per månad i hemmet. Om han behöver tvätta händerna under dagen gör han det själv, men behöver påminnas. Han går på toaletten själv hemma, men behöver få ”tillåtelse” att gå på toaletten. Föräldrarna kan se att han behöver kissa, men han går inte självmant. När föräldrarna sedan frågar honom om han måste kissa, springer han in på toaletten och kissar. Han uppmanas också att sitta längre stund på toaletten varje morgon, efter lunch och efter middagen för att uträtta nummer två. Efter det behöver han hjälp att torka sig ordentligt. Han borstar tänderna morgon och kväll och ibland även efter maten. Han kan hantera specialtandborsten när han får instruktioner och härmar sin far. Han får praktisk hjälp med att klippa naglarna en gång per vecka. Dessutom behöver hans fingernaglar filas varje dag under utagerande perioder, då han annars skadar sig själv eller andra genom klösning. Han rakar sig varje dag. Resultatet blir inte helt bra på egen hand och hans far måste hjälpa honom att finjustera. På- och avklädning: [REDACTED] behöver muntliga instruktioner för att ta på sig innekläderna. Måltider: [REDACTED] kan föra mat och dryck till munnen själv men äter för fort och sväljer otuggad mat. Kommunikation: [REDACTED] kommunicerar inte i någon nämnvärd omfattning. Han kan säga meningar, men uttrycker sällan önskemål. Han kan skriva sitt namn, men inte mer. Föräldrarna för hans talan i

alla sammanhang. Han visar sitt missnöje genom att stå och stampa. Han förstår inte heller vad andra säger till honom. Han behöver även hjälp i alla kontakter med myndigheter och med vården. Ingående kunskap: Man måste lära känna [REDACTED] för att förstå hans uttryck. Han behöver ges kvalificerade motivationsinsatser. Han blir passiv av otydliga instruktioner. Han kan bli våldsam och sparkas om han inte förstår eller om någon inte förstår honom. Han behöver då hindras fysiskt. Han är även manisk när det gäller vätskor, framförallt kaffe. Han kan t.ex. hälla mjöl i ett akvarium eller dricka upp andras kaffe på restaurang.

Förvaltningsrättens bedömning

Enligt rättspraxis kan biträde av personlig assistent inte ges för förfluten tid (RÅ 2006 ref. 76). Däremot kan ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans utgå retroaktivt. En förutsättning för detta är emellertid att assistans faktiskt har utförts under den tid som ersättningen avser och att assistansen har medfört en kostnad för den funktionshindrade (RÅ 2000 not 176). Något hinder mot att en tid efter det att behovet uppstått ansöka om ersättning för utförd assistans föreligger således inte.

Något annat har inte framkommit än att [REDACTED] huvudsakligen praktiskt kan sköta sina grundläggande behov när det gäller hygien, på- och avklädning och måltider. Däremot behövs aktiverings- och motiveringsinsatser för att han ska förmås utföra dessa personliga behov. [REDACTED] behöver på grund av sin Autism och Utvecklingsstörning professionell guidning och stöttning, främst för att över huvud taget kunna genomföra nödvändiga aktiviteter i samband med sina grundläggande behov. Om dessa aktiviteter inte följer de mycket speciella rutiner som utarbetats skulle han förbli passiv. All information som ges till honom måste också förmedlas på en nivå som han kan förstå. Förvaltningsrätten bedömer att den hjälp [REDACTED] behöver är så kvalificerad att den går utöver sådana aktiverings- och motiveringsin-

satser som enligt förarbetena inte bör ge rätt till personlig assistans. Istället utgör insatserna aktiv tillsyn av övervakande karaktär. Utifrån utredningen i målet bedöms han vara i behov av ett individspecifikt bemötande och den som hjälper honom måste kunna läsa av honom. Det betyder att den som ska hjälpa [REDACTED] måste ha ingående kunskap om både honom och hans funktionshinder. Hans behov av tillsyn är därmed ett grundläggande behov. Sammanfattningsvis bedöms han ha ett klart behov av hjälp med de grundläggande behoven för all vaken tid (prop. 1992/93:159 s. 174). Förvaltningsrätten anser därför att Gemensamma nämndens beslut ska upphävas och att [REDACTED] ska förklaras ha rätt till personlig assistans för sina grundläggande behov för all vaken tid fr.o.m. den 1 september 2017.

Förvaltningsrätten överlämnar till Gemensamma nämnden att utreda [REDACTED] [REDACTED] vakna tid, beräkna hur många timmar personlig assistans som han därmed är berättigad till samt om förutsättningar för retroaktiv ersättning föreligger.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1 C)

Hans-Erik Jonasson

F.d. lagmannen Hans-Erik Jonasson har avgjort målet. I avgörandet har även deltagit tre nämndemän. Föredragande jurist har varit Jenny Wood.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.